

การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม
ในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้กับคุณธรรมที่ปรากฏใน
หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

นางสาวภาวินี ศิริมูล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาประถมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-634-629-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN ANALYSIS OF RELEVANCIES BETWEEN THE MORAL CONCEPTS
OF FOLKTALES IN THE SOUTHERN PART OF NORTHEASTERN
REGION AND THE MORAL CONCEPTS IN THE ELEMENTARY
EDUCATION CURRICULUM B.E. 2521
(REVISED EDITION B.E. 2533)

Miss Pavinee Sirimoon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment Requirements
for the Degree of Master of Education
Department of Elementary Education
Graduate School

Chulalongkorn University

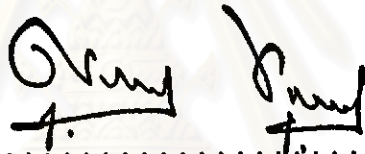
Academic Year 1996

ISBN 974 -634 -629 - 6

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับ
คุณธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้กับคุณธรรมที่
ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

โดย นางสาวภาวินี ศิริมูล
ภาควิชา ประถมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สำลี ทองชีว

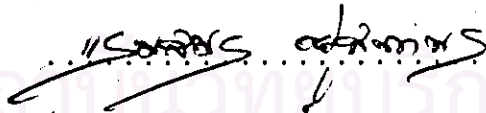
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ นพ.ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

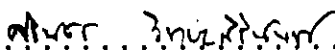
ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.แรมสมร อยู่สถาพร)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สำลี ทองชีว)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ศรินทร์ วิทยะสิรินันท์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ภาวินี ศิริมูล : การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้กับคุณธรรมที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา ทุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
(AN ANALYSIS OF RELEVANCIES BETWEEN THE MORAL CONCEPTS OF FOLKTALES IN THE SOUTHERN PART OF NORTHEASTERN REGION AND THE MORAL CONCEPTS IN THE ELEMENTARY EDUCATION CURRICULUM B.E. 2521 (REVISED EDITION B.E. 2533)
อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.สำลี ทองธวิ, 545 หน้า. ISBN 974-634-629-6

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้และวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้กับคุณธรรมที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา ทุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยรวบรวมนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้จากแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิ ได้นิทานพื้นบ้านอีสานตอนใต้ จำนวน 388 เรื่อง

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้จำนวน 388 เรื่อง พบสาระทั้งหมด 1,229 สาระ เป็นสาระด้านความเชื่อมากที่สุด โดยพบในเรื่อง ผี ปีศาจ เทวดา พระอินทร์ ฤๅษี มากที่สุด จำนวน 184 สาระ คิดเป็นร้อยละ 14.97 รองลงมาเป็นสาระด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในเรื่องอาชีพ โดยพบอาชีพเก็บของป่าและล่าสัตว์ และอาชีพเกษตรกรรม : ปลูกพืช จำนวนเท่ากันคือ 67 สาระ คิดเป็นร้อยละ 5.93 และพบว่ามีแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจำนวน 311 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 80.15 แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมที่พบมากที่สุดคือ ความซื่อสัตย์สุจริต จำนวน 49 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.76 รองลงมาคือ ความอดทนจำนวน 30 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 9.65
2. นิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ที่ปรากฏแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมที่สอดคล้องกับคุณธรรมที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา ทุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พบว่า นิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้มีแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมที่สอดคล้องกับคุณธรรมที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา ทุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) 12 ประการ จาก 13 ประการ จำนวน 180 เรื่อง จาก 388 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 46.39 แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมที่สอดคล้องกันมากที่สุดคือ ความซื่อสัตย์สุจริต จำนวน 49 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 27.22 รองลงมาคือ ความอดทน จำนวน 30 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 16.67
3. นิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ที่ปรากฏแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมที่เป็นลักษณะเด่นของคนอีสานตอนใต้ที่นอกเหนือจากหลักสูตรประถมศึกษา ทุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พบว่า นิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้มีคุณธรรมที่เป็นลักษณะเด่นของคนอีสานใต้ที่นอกเหนือจากหลักสูตรประถมศึกษา ทุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) 19 ประการในนิทาน จำนวน 131 เรื่อง จาก 388 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.43 รองลงมา คือ ความประณีตละเอียดถี่ถ้วนและความรัก ความผูกพันของมนุษย์ จำนวนคุณธรรมละ 13 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.18

ภาควิชา ...ประถมศึกษา.....
สาขาวิชา ...ประถมศึกษา.....
ปีการศึกษา 2539.....

ลายมือชื่อนิติคน .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาท่าน

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

C640699 : MAJOR ELEMENTARY EDUCATION

KEY WORD: ANALYSIS / MORAL / FOLKTALES / NORTHEASTERN / ELEMENTARY

PAVINEE SIRIMOON : AN ANALYSIS OF RELEVANCIES BETWEEN THE MORAL CONCEPTS OF FOLKTALES IN THE SOUTHERN PART OF NORTHEASTERN REGION AND THE MORAL CONCEPTS IN THE ELEMENTARY EDUCATION CURRICULUM B.E.2521 (REVISED EDITION B.E.2533. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. SUMLEE THONGTHEW, Ph.D. 545 pp. ISBN 974-964-629-6

The purposes of the research were to analyze the moral concepts of the northeastern folktales, particularly in the southern part of this region and to analyze the relevancies between the moral concepts found among those folktales with the appeared moral concepts in the elementary curriculum B.E.2521 (Revised edition B.E.2533). The 388 collected folktales of the southern part of the northeastern region were from both primary and secondary resources.

The results of this research were as follow :

1. Out of 388 folktales, 1,229 contexts were found. Most of these context were concentrated on the belief in spirits of the dead, especially 184 contexts concerning ghosts, devils, deities, indra and ascetics, accounting for 14.97% of the total contexts found. The second to that was the contexts of their ways of living on occupation from 67 contexts were concerned with gathering woods articles and hunting accounting for 5.93% of the total amount found. On agriculture : cultivation, 67 contexts accounting for 5.93% of the total contexts were also found. There were 311 moral concepts accounting for 80.15% of the total concepts found. The most found moral concepts were faithfulness from 49 folktales accounting for 15.76% and endurance from 30 folktales accounting for 9.65% of the total amount found.
2. The folktales gathered from the southern part of northeastern region contained the moral concepts. It was found that 180 out of 388 folktales contained 12 related moral concepts in lines with the 13 moral concepts in the elementary education curriculum B.E.2521 (Revised edition B.E.2533). This number accounts for 46.39% of total amount found. The moral concepts from 45 folktales which were more relevant, were concerned with the concept concerning faithfulness accounting for 27.22% of the total amount found and the concept concerning endurance from 30 folktales accounting for 16.67% of the total amount found.
3. It was Found that 19 moral concepts from 131 folktales out of 388 folktales, containing the moral concepts concerning self-consciousness, thinking carefully and restraint which accounting for 42.12% of the total amount of folktales found. Next to that concerned with the moral concepts on neatness and meticulousness, from 20 folktales, accounting for 6.43% of the total amount found. It was also found that 13 folktales contained the moral concepts on human love and concern which each concept accounting for 4.13% of the total amount found.

ภาควิชา ..... ประถมศึกษา

สาขาวิชา ..... ประถมศึกษา

ปีการศึกษา 2539

ลายมือชื่อนิสิต *Pa Sirimoon*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *Assoc. Prof. Sumlee Thongthaw*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของรองศาสตราจารย์ ดร. สำลี ทองธิว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และตรวจแก้ไขสิ่งที่บกพร่อง ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้สละเวลาให้ความช่วยเหลือแนะนำ และแก้ไขในการสร้างเครื่องมือจนเป็นเครื่องมือที่สมบูรณ์ รองศาสตราจารย์ ดร. แรมสมร อยู่สถาพร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และอาจารย์ ดร. ครินธร วิทยะสิรินันท์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ วิทยากรผู้เสานิทานทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลา เพื่อเสานิทานพื้นบ้านที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ และเพื่อน ๆ ตลอดจนผู้ร่วมงาน ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี และเนื่องจากทุนในการวิจัยครั้งนี้ บางส่วนได้รับมาจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยมา ณ ที่นี้ด้วย

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณแม่และน้องที่คอยเป็นกำลังใจ และให้การสนับสนุนช่วยเหลือ จนงานวิจัยนี้สำเร็จลงด้วยดี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาวิณี ศิริมูล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่.....	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
วิธีดำเนินการวิจัย.....	10
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	12
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
ภาคอีสานตอนใต้.....	14
ความเป็นมาของอีสานโดยทั่วไป.....	14
ประชาคมของหัวเมืองอีสาน.....	17
ความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ของหัวเมือง อีสานตอนใต้.....	18
สภาพทั่วไปของอีสานตอนใต้.....	21

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
วัฒนธรรมของคนอีสาน.....	22
ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนอีสาน.....	23
ความเชื่อของคนอีสาน.....	32
ค่านิยมของคนอีสาน.....	41
วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนอีสาน.....	45
อาชีพ.....	46
การอบรมเลี้ยงดูเด็ก.....	47
นิทานพื้นบ้าน.....	50
ความหมายของนิทานพื้นบ้าน.....	50
ลักษณะของนิทานพื้นบ้าน.....	51
คุณค่าของนิทานพื้นบ้าน.....	53
คุณธรรมในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533).....	56
ความหมายของคุณธรรม.....	56
คุณธรรมในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533).....	57
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	59
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	63
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	63
การสร้างเครื่องมือในการวิจัย.....	64
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	75

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	78
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	99
รายการอ้างอิง.....	117
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	128
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เสานิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้..	129
ภาคผนวก ค รายชื่อแหล่งที่มาของนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน ตอนใต้ตามสื่อสิ่งพิมพ์.....	132
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	133
ภาคผนวก จ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในนิทานพื้นบ้าน ภาคอีสานตอนใต้.....	144
ภาคผนวก ฉ รายชื่อนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ที่มี แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม.....	170
ภาคผนวก ช นิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้.....	180
ประวัติผู้เขียน.....	545

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่	
1 จำนวนและร้อยละของสาระในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้..	79
2 จำนวนและร้อยละของแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในนิทาน พื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ จำนวนตามประเภทคุณธรรม.....	86
3 แสดงจำนวนนิทานและสาระในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้..	89
4 จำนวนและร้อยละของนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ที่มี แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมสอดคล้องกับคุณธรรมที่ปรากฏใน หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533).....	92
5 จำนวนและร้อยละของนิทานพื้นบ้านภาคอีสานตอนใต้ที่ ปรากฏแนวคิดแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม.....	94

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย